

Jak se nenechat přelstít vlastním mozkiem

PhDr. Petr Hampl, Ph.D.
Praha, 6. září 2025

Jungmannova
národní akademie

Jungmannova
národní akademie

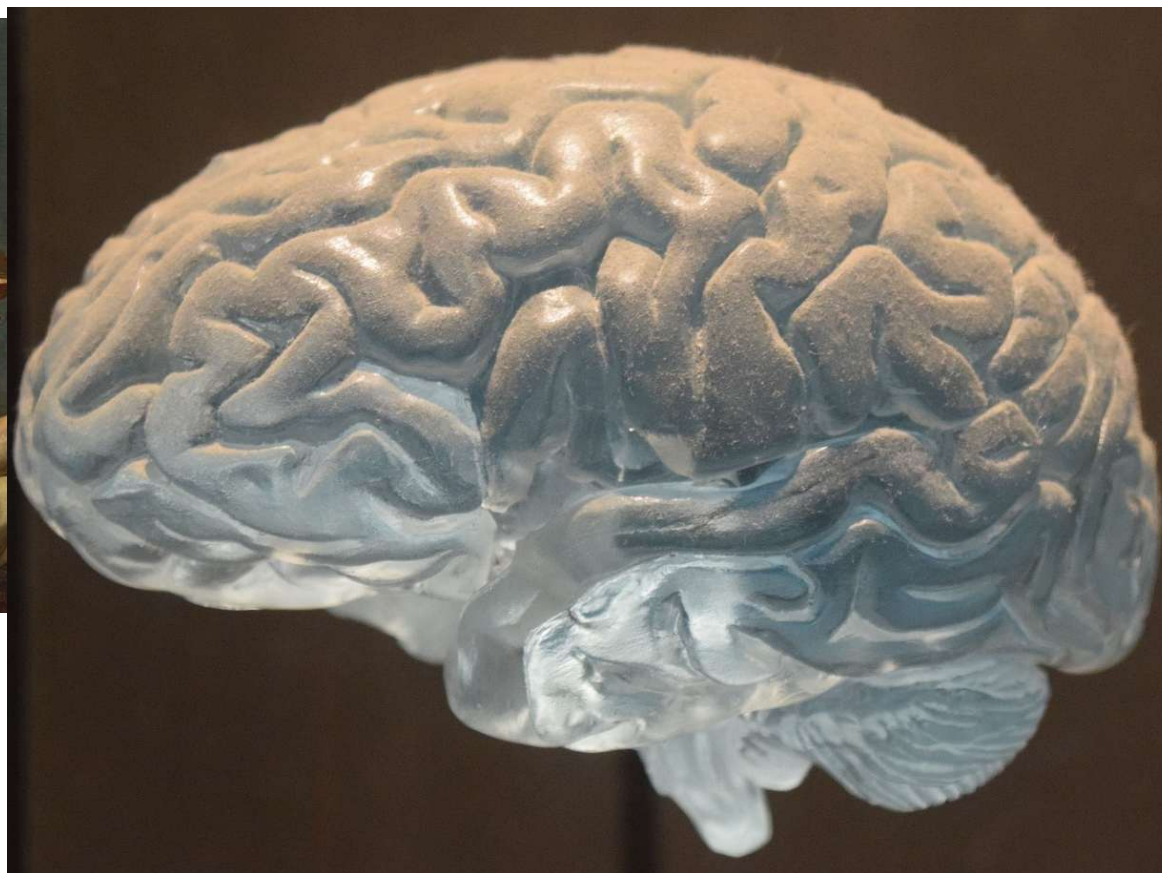

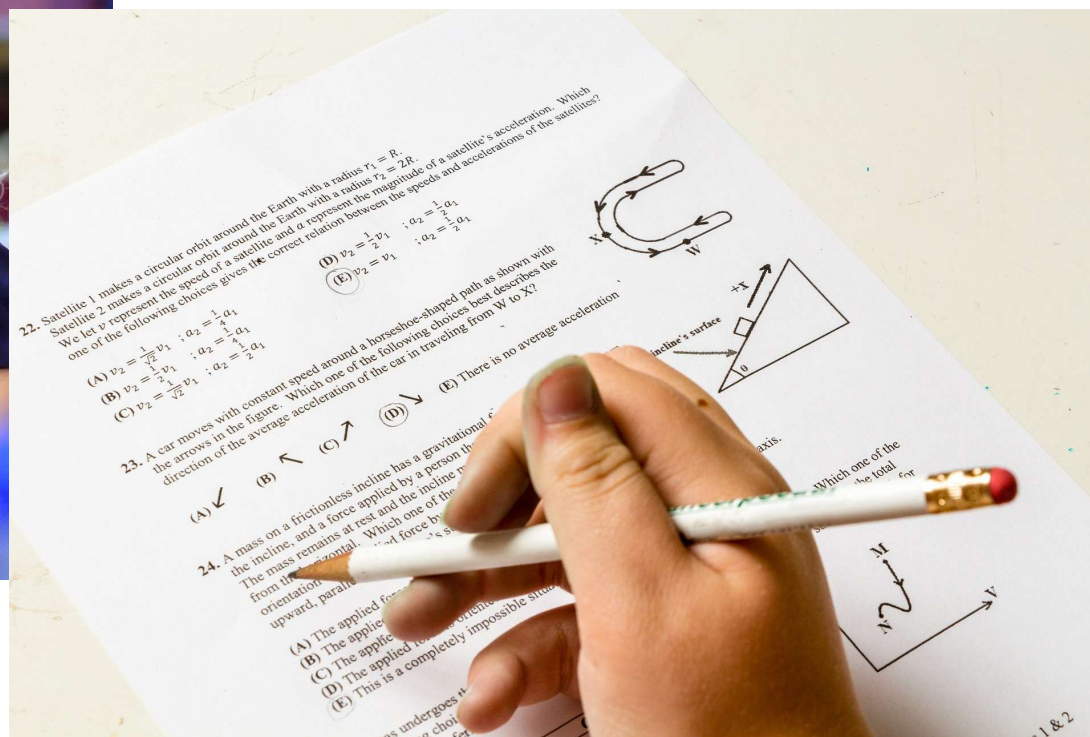
Jungmannova
národní akademie

Jak se ubránit manipulaci

Dva režimy fungování mozku

Rychlé myšlení, pomalé myšlení

- › Rychlé (povrchní) myšlení úkoluje pomalé (analytické)
- › Snaží se jej ale využívat minimálně
- › Spokojí se s přibližnými odpověďmi
- › Nahrazuje složité otázky jednoduchými
- › Eliminuje body, kdy bychom byli nuceni změnit názor
- › Setrvání v režimu pomalého (analytického) myšlení vyžaduje vědomou vůli
- › Pomalé myšlení vyžaduje postupy /algoritmy

Jungmannova
národní akademie

› **Přesný výpočet**

versus

› **Přibližný odhad**

versus

› **Neschopnost odhadnout**

Jungmannova
národní akademie

Když 5 strojů potřebuje 5 minut,
aby vyrobilo 5 výrobků,
jak dlouho bude trvat 100 strojům
než vyrobí 100 výrobků.

Jungmannova
národní akademie

„František je velmi plachý a uzavřený člověk. Vždycky je ochoten pomoci, ale moc se nezajímá o lidi nebo o skutečný svět kolem sebe. Je to skromný a slušný člověk. Má obrovský smysl pro pořádek a vášeň pro detaily.“

Je pravděpodobnější, že je František knihovník nebo že pracuje ve fabrice?

Jungmannova
národní akademie

„Lindě je 31 let, je svobodná a přímočará. Vystudovala mezinárodní vztahy a jako studentka se intenzivně věnovala otázkám diskriminace a sociální nespravedlnosti. Byla opakovaně zatčena za účast v různých demonstracích.“

- › Linda je bankovní úřednice
- › Linda je bankovní úřednice, která je aktivní ve feministickém hnutí.

Do čeho investovat?

Nahrazování otázek

Jak jste spokojen(a) se svým životem?

Jak by měli být trestáni nepoctiví finanční poradci?

Vyhraje SMĚR příští parlamentní volby?

Jungmannova
národní akademie

Rychlé (povrchní) myšlení je výhodné, pokud:

- a) Cena případného omylu není vysoká**
- b) Jsme pod časovým tlakem**

Přetížená mysl je jen velmi obtížně schopna pomalého myšlení.

Triky rychlého myšlení – I.

Otázka **Je toto tvrzení pravdivé?**

je nahrazena otázkou

Už jsem se s tím tvrzením někdy setkal?

Triky rychlého myšlení – II.

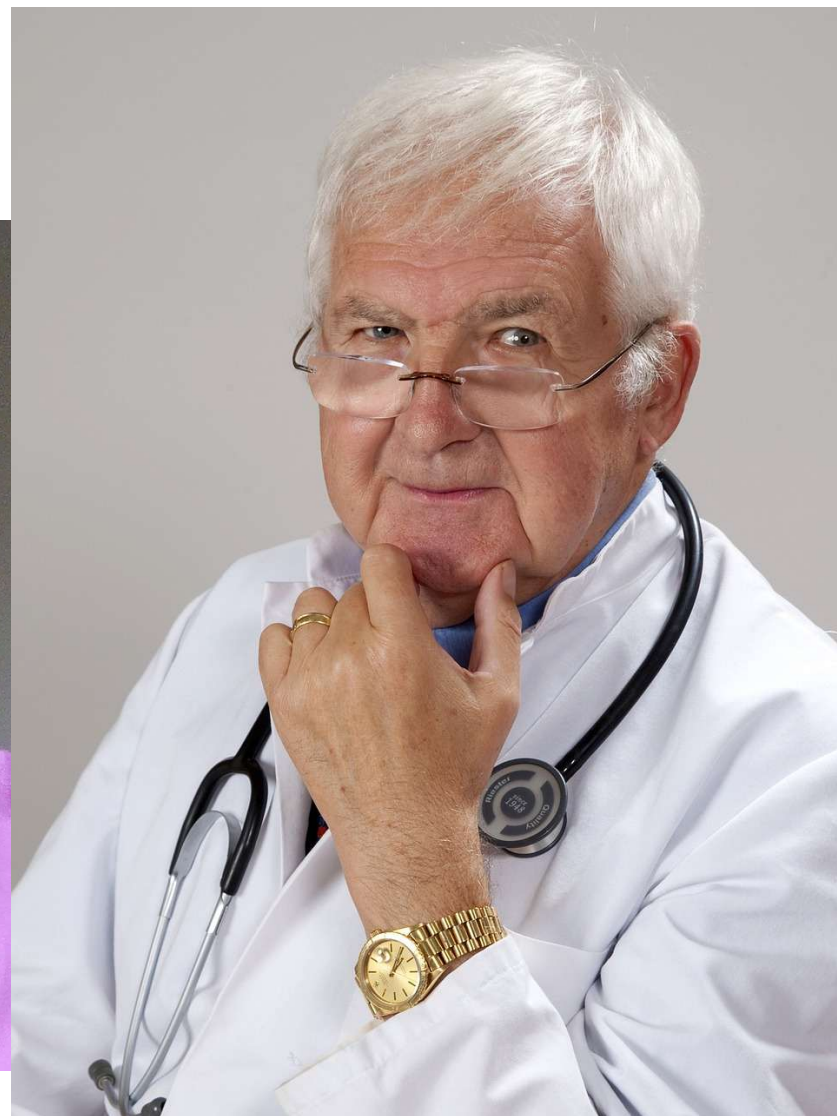
Otázka **Je toto tvrzení pravdivé?** je nahrazena
otázkou **Je tento člověk důvěryhodný?**

Otázka **Je toto tvrzení pravdivé?** je nahrazena
otázkou **Říká to někdo nedůvěryhodný?**

Jungmannova
národní akademie

Jungmannova
národní akademie

Vytváření konsistence

Příjemné vystupování, atraktivita, poctivost,
informovanost, vytrvalost, spolehlivost...

Triky rychlého myšlení – III.

Otázka **Už jsem s tím někdy setkal?** je
nahrazena otázkou

Je to dost snadno zapamatovatelné?

Podobně „snadno rozpoznatelné,“ „snadno
čitelné“ apod.

Triky rychlého myšlení – IV.

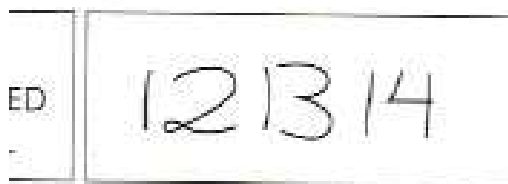
Otázka **Je toto tvrzení pravdivé?**
je nahrazena otázkou
Zlepší mi toto tvrzení náladu?

Triky rychlého myšlení – V.

Co vytváří logický celek, to je uznáno za pravdivé.

- › Lidský mozek nesnáší představu náhodnosti
- › Až do absurdních poloh

Triky rychlého myšlení – VI.

Jednoznačná řešení.

Triky rychlého myšlení – VII.

Hledání podobnosti

Je Petr Hampl zdvořilý člověk?

Je Petr Hampl hulvát (grobián)?

Triky rychlého myšlení – VIII.

Co momentálně nemám na mysli, to neexistuje.

Omezení rychlého myšlení – I.

Neschopnost chápat regresi k průměru.

Omezení rychlého myšlení – II.

**Neschopnost pracovat s nízkými
pravděpodobnostmi.**

Nahrazení odhadu osobní zkušeností, případně mediálním obrazem.

Omezení rychlého myšlení – III.

Neschopnost rozumět bayesovské statistice

Příklad:

Test na drogy má chybovost (citlivost i specifitu) 1%

Pokud je 100 lidí s pozitivním testem, kolik z nich je zfetovaných?

Závěr

- › Intuice a zkušenost je funkční v běžném životě
- › Nemusí stačit na komplexní úlohy
- › Nemusí stačit na nové situace
- › Dává přibližné výsledky – často použitelné (dobré pro kontrolu)
- › Není to otázka sociálního tlaku

Hříčka na závěr

Jungmannova
národní akademie

Děkuji za pozornost
www.junaak.cz